

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1969/70

Karar Sayısı:1970/19

Karar Günü:7/4/1970

R.G. Tarih-Sayı:21/2/1971-13757

İTİRAZ EDEN : Manisa Asliye 1. Hukuk Mahkemesi.

İTİRAZIN KONUSU : Bakılmakta olan davada uygulanması gereken 4/2/1340 günlü ve 406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanununun 14. maddesinin Anayasa'nın 38. maddesine aykırılığı davacı tarafca öne sürülmüş ve bu iddianın ciddi olduğu kanısına varan mahkeme, Anayasa'nın 151. maddesine dayanarak Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

Olay: Davacılar vekili müvekkillerinin ortaklaşa malik buldukları taşınmazmala PTT İşletmesinin telefon direği dikmek ve telefon hattı geçirmek suretiyle müdahalede bulunduğunu ileri sürerek müdahalenin önlenmesine karar verilmesini istemiştir. Davalı PTT Genel Müdürlüğü vekili cevap dilekçesinde 406 sayılı Kanunun 14. maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak davacıların arazisi içinden telefon tesisatı geçirildiğini ve araziye herhangi bir zarar verilmediğini savunmuştur. Davacılar vekili bu savunmaya karşı, anılan maddenin, Anayasa'nın 38. maddesine aykırı olduğunu, davalı vekili de hükmün Anayasa'ya aykırı bir yönü bulunmadığını bildirmişlerdir.

Mahkemenin gerekçeli kararı: "Davada uygulanacak olan 406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanununun 14. maddesi hükümete, kişilerin mülkiyetindeki arazi içinde telgraf ve telefon tesisatı inşasına bir bedel karşılığı olmaksızın yetki vermektedir. Bu hüküm, Anayasa'nın 38. maddesindeki kamu yararına elatılacak özel mülkiyete konu olan taşınmazmalın gerçek karşılığının peşin ödenmesi ilkesine aykırıdır. Anayasa'nın 8. maddesine göre yasalar Anayasa'ya aykırı olamaz. Bu nedenlerle davacılar vekilinin istemine uyularak ilgili tutanak ve evrak örneklerinin Anayasa Mahkemesine gönderilmesine karar verildi."

İlk inceleme: Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15. maddesi uyarınca yapılan ilk incelemede dosyanın eksikliği bulunmadığı anlaşıldığından işin esasının incelenmesine 8/1/1970 gününde oybirliğiyle karar verilmiştir.

Yasa ve Anayasa metinleri: İtiraz konusu 4/2/1340 günlü ve 406 sayılı Kanunun 14. maddesi şöyledir:

Madde 14 - "Hükümet eşhasın tahtı tasarrufundaki arazinin dahilinde ve emlak ve müessesatın haricinde telgraf ve telefon tesisatı inşasına salahiyyettardır. Ancak yapılacak tesisat, işbu arazi, emlak ve müessesatının istimal ve istifadesine haleldar etmemesi lazımdır."

Bilindiği gibi telgraf ve telefon tesislerini kurak ve işletmek tekeli 13/7/1953 günlü, 6145 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Posta, Telgraf ve Telefon İşletmesi Kuruluş Kanununun 2. maddesi uyarınca halen, bu kanunla kurulmuş olan PTT nin uhdesinde bulunmaktadır.

Anayasa'nın 38. maddesi şöyledir:

Maddesi 38 - "Devlet ve kamu tüzel kişileri kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılığı peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmazmalların, kanunda gösterilen esas ve usullere göre, tamamını veya bir kısmını kamulaştırmaya veya bunların üzerinde idari irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Esas Sayısı:1969/70
Karar Sayısı:1970/19

Çiftçinin topraklandırılması, ormanların devletleştirilmesi, yeni orman yetiştirilmesi ve iskan projelerinin gerçekleştirilmesi amaçlarıyla kamulaştırılan toprak bedellerinin ödeme şekli kanunla gösterilir. Kanunun taksitle ödemeyi öngördüğü hallerde, ödeme süresi 10 yılı aşamaz. Bu takdirde, taksitler eşit olarak ödenir ve kanunla gösterilen faiz haddine bağlanır.

Kamulaştırılan topraktan, o toprağı doğrudan doğruya işleyen çiftçinin hakkaniyetli ölçüler içerisinde geçinebilmesi için zaruri olan ve kanunla gösterilen kısmının ve küçük çiftçinin kamulaştırılan toprağının bedeli herhalde peşin ödenir."

Esasın incelenmesi: İtiraz konusu madde ile Anayasa'nın ilgili hükümleri, dosyadaki kağıtlar ve işin esasına ilişkin rapor okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Mahkeme bakmakta olduğu davada, uygulanacak olan 406 sayılı Kanununun 14. maddesinin Anayasa'nın 38. maddesine uygun olmadığı yolundaki iddianın ciddi olduğu kanısıyla mahkememize başvurmuştur.

Gerçekten, Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrası hükmü ile devlete ve kamu tüzel kişilerine, kamu yararının gerektirdiği hallerde, özel mülkiyet konusu olan taşınmazları kamulaştırma veya bunlar üzerinde idari irtifaklar kurma yetkisi verilmiş ve gerçek değer peşin olarak ödenmesi ilkesi benimsenmiştir.

İtiraz konusu maddede ne kamulaştırmadan ne de üzerinde tesisat yapılacak taşınmazmal mülkiyetinin idariye geçeceğinden söz edilmiştir. Oysa malikin kamulaştırılan taşınmazmal üzerinde hukuki ilişkisinin, ortadan kalkması kamulaştırma hukukunun ilkelerindedir. O halde idarece anılan maddeye dayanılarak bir taşınmazda tesisat yapılması, hukuk açısından bir kamulaştırma veya idari irtifak hakkı kurma olarak nitelendirilemez. Öte yandan taşınmazmal üzerinde telgraf ve telefon tesisatı yapma yetkisi, malikin kullanma ve yararlanma haklarının saklı tutulması koşuluyla sınırlanmış olduğundan, söz konusu hükümle idareye, taşınmazmallara kamulaştırmaz elatma yetkisi tanınmış olduğu da düşünülemez. Yapılacak tesisat ile malikin kullanma ve yararlanma haklarının engelleneceği anlaşılan durumlarda ise, taşınmazın tümünün yada bir bölümünün kamulaştırılması veya taşınmaz üzerinde idare irtifak kurulması yoluna başvurulmak gerekir ki bu halde de itiraz konusu 14. madde değil, kamulaştırmaya ilişkin yasa hükümleri uygulanabilir ve gerçek karşılığın ödenmesi ilkesi de yine bu halde ileri sürülebilir.

Bu nedenlerden ötürü itiraz konusu madde ile Anayasa'nın 38. maddesi arasında ilişki kurmak ve bu maddenin Anayasa aykırılığını ileri sürmek olanağı yoktur.

Mahkemece ileri sürülmüş olmakla birlikte 406 sayılı Kanununun 14. maddesi, mülkiyet hakkı ile ilgili olduğundan itiraz, Anayasa'nın mülkiyet ve miras haklarını düzenleyen 36. maddesi açısından da incelenmiştir.

Anayasa'nın 36. maddesi şöyledir:

Madde 36 - "Herkes mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

Bu maddenin gerekçesinde "...artık mülkiyet hakkı, Roma Hukukundaki anlamda, ferdi toplum menfaatini dahi hesaba katmaksızın istediği gibi kullanabileceği bir hak, hudutsuz bir hürriyet niteliği taşımamaktadır. Batı medeniyetinin öncüleri olan ve kolektif iktisat temayüllerinden çok uzak bulunan memleketlerde ve hatta eski hukukumuzda dahi mülkiyet

Esas Sayısı:1969/70
Karar Sayısı:1970/19

anlayışı, mülkiyetin aynı zamanda sosyal karaktere sahip bir hak olduğu yolundadır..." denilmektedir.

Doktrinde de yalnız sosyal yarara dayanan mülkiyetin ancak sosyal yarar ölçüsünde var olabileceği, Kanun Koyucunun mülkiyet hakkına sosyal ihtiyaçlara uygun ve onları karşılayan sınırlamalar getirebileceği kabul edilmektedir.

Anayasa Mahkemesi de mülkiyet hakkı ile ilgili kararlarında bu hakkı, sosyal yarar açısından ele almış ve Anayasa'nın 36. maddesinde yer alan hükümlerin anlamına uygun olarak sosyal yarar görüşüne üstünlük tanımıştır.

406 sayılı Kanununun itiraz konusu 14. maddesi, mülkiyet hakkının kimi koşullarla kayıtlamaktadır. Burada telgraf ve telefon gibi toplumu ilgilendiren bir haberleşme tesisinin gerçekleştirilmesi hedef tutulduğuna göre, mülkiyet hakkına konulan kayıtlamanın kamu yararına dayandığı ve kayıtlamanın maddedeki koşullar karşısında, mülkiyet hakkının özüne dokunan bir yanı bulunmadığı meydandadır.

Bu nedenlerle itiraz konusu madde Anayasa'nın 36. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan hükmün hem sözüne hem de özüne uygun düşmektedir. Uygulamadan doğacak sonuçlara gelince: Maddenin incelenmesinden açıkça anlaşıldığı üzere PTT işletmesi arazi ve deyiminin kapsamına giren taşınmazın içinde, emlak ve müessesat deyiminin kapsamına giren taşınmazın dışında ve malikin kullanma ve yararlanma haklarına engel olmayacak biçimde tesisat yapılabilecektir. İşletmece, emlak ve müessesatın içinde tesisat yapılması ya da yapılan tesisat ile malikin kullanma ve yararlanma haklarının engellenmesi hallerinde ise malikin yargı yerlerine başvurabileceğinde kuşku yoktur. Maddede belirtilen arazi, emlak ve müessesat deyimlerinin anlamı ve kapsamı, yürürlükteki yasalara göre davaya bakacak yargı organlarınca belli edileceği için bu deyimler üzerinde durulmamıştır.

Açıklamaların tümü özetlenecek olursa, itiraz konusu madde Anayasa'nın ne 38. maddesine ne de öteki maddelerine aykırıdır.

Bu nedenlerle itirazın reddi gerekir.

Sonuç: 406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanununun 14. maddesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın reddine 7/4/1970 günündü oybirliğiyle karar verildi.

Başkanvekili Lütfi Ömerbaş	Üye Salim Başol	Üye A. Şeref Kocaoğlu	Üye Fazlı Öztan
Üye Celalettin Kuralmen	Üye Hakkı Ketenoğlu	Üye Fazıl Uluocak	Üye Sait Koçak
Üye	Üye	Üye	Üye

Esas Sayısı:1969/70
Karar Sayısı:1970/19

Avni Givda

Muhittin Taylan

İhsan Ecemiş

Recai Seçkin

Üye

Ahmet Akar

Üye

Halit ZARBUN

Üye

Muhittin GÜRÜN